

Het mysterie van Schanseiland

Over de geschiedenis van de Grote Kerk in Maassluis

Lerarenhandleiding voor groep 8

Het mysterie van Schanseiland

Over de geschiedenis van de Grote Kerk in Maassluis

Lerarenhandleiding bij het erfgoedproject voor groep 8

Ontdekken van de geschiedenis van Schanseiland en de Grote Kerk

Oplossen van een mysterieus raadsel

Anderen vertellen over je ontdekkingen

Inhoud

Wat en hoe?	7
Waarover gaat dit project?	9
Les 1: Trammelant op de Schans	11
Les 2: Mysterieuze tunnels	13
Les 3: Verslag van een avontuur	17
Bijlage 1: De brief van Steijn	19
Bijlage 2: Speurblad	21
Bijlage 3: Achtergrondinformatie	29
Bijlage 4: Praktische informatie	31
Colofon	33

Wat en hoe?

Functie les	Soort activiteiten	Ruimte	Tijd	Vorbereiding	Extra
Les 1: Trammelant op de Schans	De leerlingen maken kennis met (de geschiedenis van) Schanseiland en de Grootte Kerk aan de hand van een filmpje. De leerlingen maken een naamdicht (acrostichon).	Klaslokaal	60 - 90 minuten	<ul style="list-style-type: none"> • Zet de film (04:32 min.) klaar op het digibord. • Zet het filmfragment uit de serie <i>Welkom in de Tachtigjarige Oorlog</i> klaar op het digibord • Leg voldoende potloden/pennen en papier klaar. 	Presentatie
Les 2: Mysterieuze tunnels	De leerlingen bezoeken de Grootte Kerk aan de hand van het speurblad (bijlage 2).	Schans-eiland / Grootte Kerk	120 minuten	<ul style="list-style-type: none"> • Print de speurbladen (bijlage 2, één per leerling). • Leg potloden klaar (één per leerling). • Regel smartphones met toegang tot internet, met de mogelijkheid QR-codes te lezen (per groepje één smartphone). 	
Les 3: Verslag van een avontuur	De leerlingen maken naar keuze een: <ul style="list-style-type: none"> • Gedichtenbord • Brief aan de toekomst • Vlog 	Klaslokaal	90 minuten	<p>Gedichtenbord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leg de benodigde materialen klaar zoals klei, hout, karton en stiften of verf en penseelen. <p>Brief aan de toekomst:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leg papier en pennen of stiften klaar en materialen die de leerlingen zelf aandragen om bijvoorbeeld de brief veilig op te bergen. <p>Vlog:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regel smartphones met filmmogelijkheid. • Zorg voor een montage-app (bijvoorbeeld InShot) • Zet het digibord klaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Presentatie • Insturen voor website Cultuurmenu • Meedoen met wedstrijd

Waarover gaat dit project?

Ontsnapping van Schanseiland. De geheime tunnels in de Groote Kerk van Maassluis

In dit lesprogramma leren de leerlingen de spannende en bewogen geschiedenis kennen van het Schanseiland en van de Groote Kerk in het oude centrum van Maassluis. Schanseiland ontstond als verdedigingswerk tegen de Spanjaarden in de Tachtigjarige Oorlog. In de zeventiende eeuw werd, met 'vissersgeld' (opbrengsten uit de haringvangst), op deze plek de imposante Groote Kerk gebouwd.

In en om de kerk kun je veel sporen vinden, die vertellen over deze bijzondere en spannende geschiedenis. Denk aan handwerklieden die binnen in de kerk hun naam als graffiti achterlieten, grafstenen, een enorm driehonderd jaar oud orgel, bijzondere gedenkorden en nog veel meer. Er schijnen zelfs ondergrondse tunnels verstopt te zijn waardoor je in barre tijden van het eiland kon vluchten om aan de vijand te ontsnappen.

De leerlingen maken in de eerste les kennis met deze bijzondere plek. Een zeventiende-eeuws leeftijdsgenootje daagt de leerlingen uit om de ontsnappingstunnels weer te vinden. In de tweede les bezoeken zij de Groote Kerk aan de hand van een spannend speurspel. Vinden ze daarmee de ingang naar de tunnels? Terug op school verwerken ze in de derde les hun ervaringen in een creatieve opdracht.

Erfgoedlocaties

Schanseiland

Maassluis ontstond in de veertiende eeuw als een nederzetting bij de Monstersche Sluis. De stad lag op een strategische plaats. In de zestiende eeuw gaf Willem van Oranje zijn raadsheer Marnix van Sint-Aldegonde de opdracht om bij Maassluis een verdedigingsschans of 'forte' te bouwen. Op een zandig buitendijks eiland verrezen aarden wallen waarachter de soldaten zich konden verschansen: Schanseiland. Geuzen en Spanjaarden leverden daar in de eerste jaren van de Tachtigjarige Oorlog bloedige gevechten. Toen de gevechten zich naar andere delen van de Nederlanden verplaatsten, was de schans als verdediging niet meer nodig. De schans werd gesloopt.

Groote Kerk

Op dezelfde plek werd vervolgens tussen 1629 en 1639 een nieuwe kerk gebouwd, naar voorbeeld van de Amsterdamse Noorderkerk. Deze Groote Kerk was een van de eerste als Protestantse kerk gebouwde kerken in Nederland. De kerk staat er nog steeds en is nauw verbonden met de geschiedenis van de stad. In de kerk zijn allerlei sporen uit het Maassluise verleden te vinden: gedenk- en gilde-borden, bootjes, grafstenen, gedichten etc. Ook heeft de kerk een uniek driehonderd jaar oud en nog steeds werkend Garrels-orgel.

Materialen

Dit project bestaat uit de volgende onderdelen:

- lerarenhandleiding
- film

Les 1: Trammelant op de Schans

60 - 90 minuten

Lesinhoud

De leerlingen leren in een korte film over het ontstaan van Maassluis, de rol van Schanseiland in de Tachtigjarige Oorlog en het ontstaan van de Grote Kerk. Ze maken kennis met Steijn Warnaar, een zeventiende-eeuwse jongen die de leerlingen betreft bij een mysterie. Vervolgens schrijven ze een eigen naamdicht (acrostichon), zoals het Wilhelmus, waarvan men zegt dat dit misschien wel op Schanseiland geschreven is.

Lesdoelen

De leerlingen leren hoe het Schanseiland in het oude centrum van Maassluis is ontstaan en welke (inter)nationale en regionale gebeurtenissen hierbij een rol speelden. Ze worden zich ervan bewust dat er nog veel sporen bestaan die over deze gebeurtenissen vertellen. Ze bereiden zich voor op een bezoek aan Schanseiland en de Grote Kerk. Ze leren wat een naamdicht is en wat dat met Schanseiland te maken heeft.

Nodig tijdens de les

- digibord
- film
- pennen en papier

Vorbereiding op de les

Zet de [introductiefilm](#) klaar op het digibord.

Zet het fragment [Welkom in de Tachtigjarige Oorlog](#) over het ontstaan van het Wilhelmus klaar op het digibord.

Leg voldoende papier en pennen klaar.

Inleiding: trammelant op de Schans

Introduceer de les met enkele algemene vragen over Maassluis: kom je wel eens in het oude centrum? Welk gebouw of welke plek vind je bijzonder? Of juist niet mooi? Waarom?

Vertel dat Maassluis oud is. De stad ontstond in 1340, bijna 700 jaar geleden. Welke periode is dat? (Middeleeuwen, tijd van Steden en staten).

Start de introductiefilm. De film vertelt over het ontstaan van de stad, de rol van de Schans in de Tachtigjarige Oorlog en de bouw van de kerk. Ook wordt het gerucht aangestipt dat er in die tijd geheime tunnels van en naar de Schans gegraven zijn. Daarna volgt een spannend verhaal: tijdens een bombardement in de Tweede Wereldoorlog raakt de kerk zwaar beschadigd. Tussen het puin vindt iemand een briefje van Steijn, een jongen uit de zeventiende eeuw (zie bijlage 1). Steijn schrijft dat hij zich zorgen maakt. In zijn tijd is er veel oorlog. Steijn is bang dat er in Maassluis nog eens een oorlog uitbreekt. Hij wil de mensen die dan leven, helpen om ongemerkt te ontsnappen. Daarom heeft hij een spoor van aanwijzingen achtergelaten die leiden naar de oude, geheime tunnels. Komen de leerlingen het spoor van Steijn volgen?

Bespreek de film na: wat verbaasde je het meest? Wie vocht er tegen wie? Ben je wel eens bij of in de Groote Kerk geweest? Heb je nog vragen over de film?

Opdracht 1: naamdicht

Willem van Oranje gaf zijn raadsheer Marnix van Sint-Aldegonde in 1571 opdracht om Schanseiland aan te leggen. Men zegt dat Marnix op het eiland ons volkslied schreef: het Wilhelmus. Dit **filmfragment** (uit de serie *Welkom in de Tachtigjarige Oorlog*) vertelt met een knipoog hoe het Wilhelmus ontstond. Toon dit fragment.

Het Wilhelmus is een acrostichon (naamdicht): een gedicht waarvan de eerste letters van iedere regel of strofe samen een woord of zin vormen. De volledige tekst van het volkslied vind je **hier**.

Geef de leerlingen de opdracht een eigen acrostichon te schrijven. Ze doorlopen daarbij de volgende stappen:

- Bedenk een persoon of onderwerp om over te schrijven.
- Schrijf de letters daarvan groot onder elkaar op.
- Vul elke letter aan met een dichtregel die te maken heeft met de persoon of het onderwerp.
- Schrijf je kladversie over in het net. Versier de eerste letter van elke zin, zodat je bedachte persoon of onderwerp opvalt. Kijk **hier** voor inspiratie.

Afsluiting: voordragen en bekijken

Open het format van de brief op het digibord en vul de brief samen met de leerlingen in.

Vraag een aantal leerlingen hun acrostichon voor te lezen. Kunnen de andere leerlingen ontdekken welk woord er 'verborgen' zit in het gedicht? Laat hen eventueel meeschrijven. Stel alle eindresultaten in de klas tentoon.

Les 2: Misterieuze tunnels

120 minuten

Lesinhoud

De leerlingen bezoeken de Grote Kerk en beklimmen de toren en de gewelven. Aan de hand van het speurblad in bijlage 2 verzamelen ze in groepjes aanwijzingen. Deze aanwijzingen leiden naar de oplossing van het mysterie van Steijn: waar zijn de geheime tunnels om van Schanseiland te ontsnappen?

Lesdoelen

De leerlingen ontdekken diverse bijzondere aspecten van de Grote Kerk en de functie en betekenis hiervan. Ze beleven lokaal erfgoed. Ze stellen zich een historische gebeurtenis voor door zich in te leven. Ze werken samen toe naar de eindoplossing van een puzzel.

Nodig tijdens de les

- voldoende speurbladen (bijlage 2)
- voldoende smartphones (één per groepje) met de mogelijkheid om QR-codes te lezen

Vorbereiding op de les

Wilt u zich opgeven voor een bezoek aan de Grote Kerk, meldt u dan aan via de website van het Cultuurmenu van de Gemeente Maassluis:

<https://www.kiesvoorcultuurmaassluis.nl/maassluis/kies-voor-cultuur/home>

Over de precieze datum en het tijdstip van uw bezoek wordt u tijdig geïnformeerd.

De contactgegevens staan in Bijlage 4: Praktische informatie.

Verdeel de groep in tweeën.

Verdeel elke groep weer in groepjes van vier à vijf leerlingen.

Zorg ervoor dat elk groepje een smartphone heeft.

Geef iedere leerling van elk groepje een rol (plattegrondbewaker, lezer, schrijver, zoeker(s))

-> **zie voor uitleg volgende pagina**

Wijs per groepje een startplek van de speurtocht aan. Gebruik hiervoor de plattegrond/speurblad in bijlage 2.

Print het speurblad (bijlage 2) zodat er voldoende exemplaren zijn. Het speurblad bestaat uit:

- De plattegrond van de Grote Kerk met nummers.
- De aanwijzingen per plek: schematische tekening van het teken dat door Steijn is achtergelaten, aanwijzing en het aantal letters van de oplossing.
- Puzzelveld met woordbalk voor de oplossing.

Zorg voor voldoende begeleiding: voor onderweg en voor in de kerk, minimaal vier begeleiders per klas (inclusief leerkracht zelf).

Zorg voor vervoer naar de Grote Kerk.

Inleiding: bezoek aan het Schanseiland

Blik terug op de vorige les: wat zagen we in de film? Over welk mysterie vertelde Steijn? Vertel de leerlingen dat ze de Grote Kerk gaan bezoeken. Bespreek kort wat de opzet van het bezoek is. De leerlingen speuren in groepjes naar de aanwijzingen die Steijn achterliet. Deels gebeurt dat op de toren en boven de gewelven, deels in de kerk zelf.

Een medewerker van de kerk ontvangt de klas en begeleiders. De leerlingen zullen de indrukwekkende klanken van het eeuwenoude orgel horen. Vervolgens vertelt de medewerker kort iets over het orgel en over de kerk zelf: over de geschiedenis van de kerk en de plek, de vorm en functie van de kerk en een aantal bijzondere aspecten zoals het orgel en de kansel.

Opdracht: op zoek naar de geheime tunnels

Vervolgens start het wisselprogramma. De helft van de groep doet onderzoek in de kerk en verzamelt aanwijzingen die leiden naar de oplossing van het mysterie van Steijn. Dit doen zij in kleine groepjes. Elk groepje start bij een ander punt. De andere helft van de groep bezoekt de toren en de gewelven en vindt daar ook een aantal aanwijzingen.

De leerlingen gebruiken het speurblad (bijlage 2) om hun route te bepalen en de aanwijzingen te vinden. Ze vinden extra informatie door bij elke plek de QR-code te scannen met een smartphone. Elke leerling in een groepje heeft een rol:

1. **de plattegrondbewaker:** degene die de plattegrond vasthoudt en leest.
2. **de lezer:** degene die het aanwijzingenblad vasthoudt en alle aanwijzingen voorleest.
3. **de schrijver:** degene die het puzzelveld op het schrijfplankje vasthoudt en de oplossingen invult.
4. **de zoeker(s):** degene(n) die de leiding neemt/nemen bij het zoeken van de tekens. De zoeker(s) werkt/werken nauw samen met de plattegrondbewaker.

De begeleiders vanuit school spelen een actieve rol in de begeleiding van de groepjes. Ze helpen de groepjes waar nodig.

Afsluiting: gevonden?!

De medewerker van de kerk sluit het bezoek met alle leerlingen af. De leerlingen krijgen de tijd om hun puzzelwoord in te vullen en zo tot de oplossing te komen. De medewerker houdt dan een korte nabespreking: wat hebben de leerlingen ontdekt? Waar zouden de tunnels verborgen zijn? Samen komen ze uiteindelijk bij de oplossing, de mogelijke ingang van de tunnels.

Oplossing woordpuzzel:

GRIJZE LUIKEN IN DE VLOER

(de IJ bestaat uit twee letters, dus een I en een J).

Tussenoplossingen

1		L	A	T	I ³	J ⁴	N						
2		A	C	H	T								
3		L ⁶	O	O ¹⁷	D	G	I ¹²	E	T	E	R		
4		L ¹⁶	E	E	U ⁷	W							
5		K	A	E ⁵	R	S	M	A	K	E ¹⁸	R		
6		A	R ¹⁹	M									
7		G ¹	R	O	O	T	E ¹⁵	K	E	R	K ⁹		
8		H	A	R	I ⁸	N	G	T	O	N	N	E ¹⁰	N
9		S	T	A	D ¹⁴	S	W	A	P	E	N ¹¹		
10		R ²	U	B	B	I	N ¹³	G					

1	2	3	4		5	6	7	8	9	10
G	R	I	J	Z	E	L	U	I	K	E
11	12	13	14	15		16	17	18	19	
N	I	N	D	E	V	L	O	E	R	

Les 3: Verslag van een avontuur

Lesinhoud

De leerlingen kijken terug op het bezoek aan de Grote Kerk. Vervolgens verwerken ze hun ontdekkingen en ervaringen in een creatieve opdracht: een gedichtenbord, een brief aan de toekomst of een vlog.

Lesdoelen

De leerlingen verwerken hun indrukken en ervaringen op een creatieve manier, in woord en beeld, in een concreet eindproduct.

Nodig tijdens de les

Bij opdracht 1:

- de acrostichons van de leerlingen uit les 1
- materiaal waarop de leerlingen een naamdicht met decoratie kunnen schrijven en tekenen, bijvoorbeeld klei, hout, karton etc.
- stiften, verf, penselen

Bij opdracht 2:

- papier en pennen of stiften
- materialen die leerlingen zelf aandragen om bijvoorbeeld de brief veilig op te bergen

Bij opdracht 3:

- smartphones met filmmogelijkheid
- montage-app (bijvoorbeeld InShot)
- digibord

Vorbereiding op de les

Leg de benodigde materialen klaar.

Inleiding: terugblik op een avontuur

Bespreek met de leerlingen het bezoek aan de Groote Kerk en Schanseiland kort na. Hoe hebben de leerlingen het bezoek ervaren? Wat vonden ze mooi/spannend/verrassend? Geef de leerlingen vervolgens een van onderstaande opdrachten of laat ze zelf kiezen:

Opdracht 1: Gedichtenbord – 90 min

In de Groote Kerk zijn verschillende prachtig gedecoreerde gedenkboarden, waarop vaak een gedicht staat. Laat de leerlingen het acrostichon dat ze in les 1 schreven, verder uitwerken tot zo'n bord. Ze schrijven, tekenen en schilderen op een stuk hout, op stevig karton of op een plak klei, of op een materiaal dat ze zelf verzinnen.

Opdracht 2: Brief aan de toekomst – 90 min

De leerlingen zochten naar aanleiding van de geheime brief van Steijn de verborgen tunnels en hebben deze uiteindelijk gevonden. Nu is het aan hen om mensen in de (verre) toekomst te helpen, voor als die tunnels ooit nog van pas zouden komen. Ze schrijven een geheime brief aan kinderen van hun leeftijd in de toekomst en vertellen daarin over de tunnels. Hoe kunnen de toekomstkinderen deze tunnels vinden? En hoe zorgen de leerlingen ervoor dat het echt een geheime brief is en blijft? Verzinnen ze een geheime code-taal, bergen ze de brief op een speciale manier op of bedenken ze nog iets anders?

Daag de leerlingen uit zich goed te verwoorden. Gebruik de gespreksvragen uit les 1. Daag de leerlingen ook uit hun verbeeldingskracht te gebruiken. Vraag altijd: 'Waar zie je aan dat het ... zou kunnen zijn?' Laat de leerlingen vrij associëren, hou het gesprek open en blijf zelf neutraal.

Opdracht 3: Leuk dat je kijkt! – 90 min

De leerlingen hebben de geheime tunnels gevonden! Groot nieuws natuurlijk, dat aandacht verdient op lokale zender WOS. De leerlingen maken een korte vlog waarin ze verslag doen van hun ontdekkingsstocht en het ontrafelen van het mysterie. Ze denken goed na over het verhaal dat ze vertellen (logische volgorde), de beelden die erbij passen en over de rolverdeling (presentator, filmer, montage). Kijk voor tips op:

<https://kunstcentraal.nl/projecten/vlog-it-oudewater/maak-je-vlog/> of
<https://www.kidsweek.nl/filmpjes/10-tips-voor-het-maken-van-een-vlog.>

Afsluiten: laat maar zien en horen

Bij opdracht 1:

Richt met de gedichtenboarden een tentoonstelling in. Laat (een aantal van) de leerlingen hun gedichten voorlezen en vertellen over hun bord. Stimuleer de andere leerlingen vragen te stellen aan de verteller.

Bij opdracht 2:

Vraag (een aantal van) de leerlingen hun brief voor te dragen en waar nodig toe te lichten: hebben ze een speciale taal verzonnen? Een bijzondere manier van opbergen of verstoppert? Of iets anders?

Bij opdracht 3:

Toon de vlogs op het digibord. Bespreek de vlogs samen na: wat viel je op, wat vond je knap gedaan, wat is nog een tip? Stuur de vlogs naar de plaatselijke omroep, wie weet!

Bijlage 1: De brief van Steijn

Maassluis, 3 april 1640

Aan wie dit leest. . .

Als je deze brief hebt gevonden, dan is de muur waarin ik hem verstopte waarschijnlijk niet meer heel. Is het bij jou nu ook oorlog? Vreselijk, ik was al bang dat dat weer een keer zou gebeuren.

Daarom heb ik deze brief geschreven. Om je te helpen veilig te ontsnappen van het eiland waar je nu bent. Want misschien wist je dat niet, maar op het eiland zijn geheime tunnels verborgen, waardoor je ongezien kunt weggelopen.

Om te voorkomen dat de vijand deze tunnels ontdekt, vertel ik je niet zomaar waar de ingang is. Ik heb aanwijzingen achtergelaten die je naar de ingang leiden, als je maar goed oplet en nadenkt!

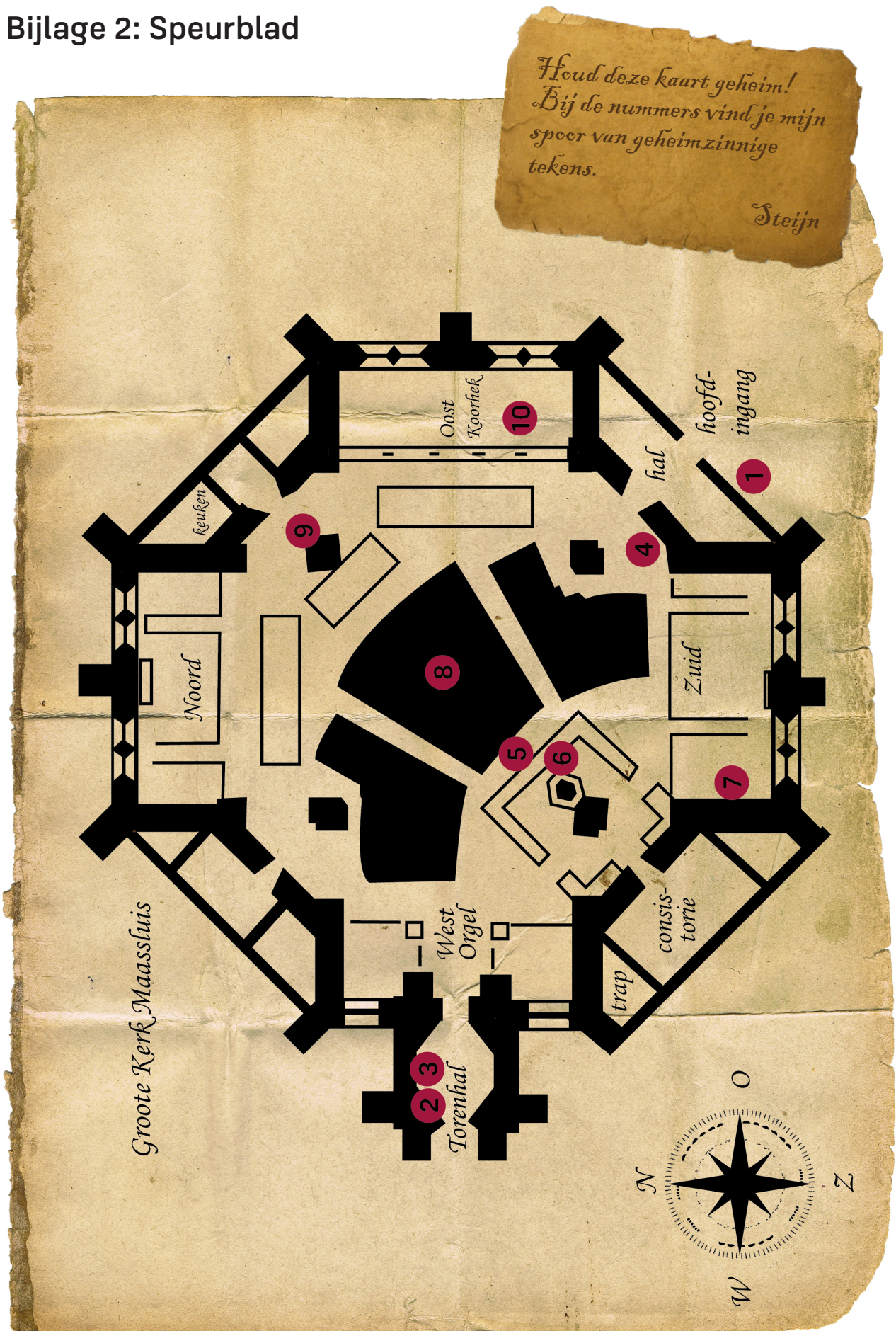
Bij deze brief vind je een kaart van de Kerk. Op de kaart zie je nummers. Bij elk nummer vind je een aanwijzing. Loop telkens naar het volgende nummer, zoek de aanwijzing en beantwoord de vraag. De antwoorden schrijf je erachter. Alle aanwijzingen gevonden? Goed zo! Vul dan alle antwoorden in op het puzzelblad en puzzel dan de plek van de ingang van de tunnels bij elkaar in de laatste balk.

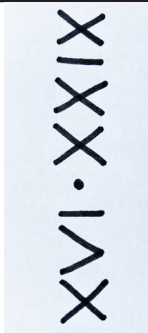
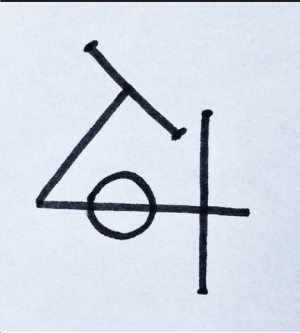
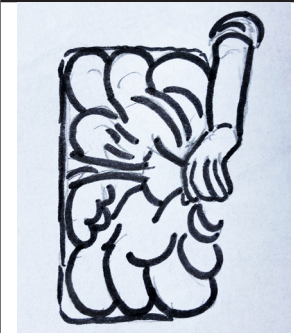
Als je goed samenwerkt, sukt het vast sneller! Heel veel succes! Ik hoop dat jullie op tijd weg kunnen komen.

Met welgemeende groet,

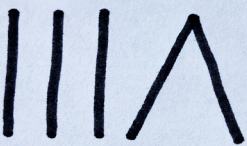
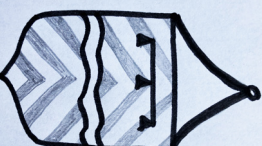
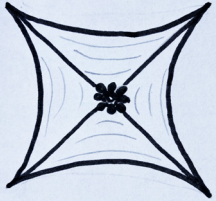
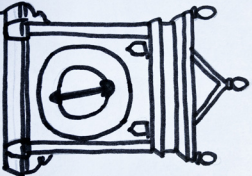
Steijn Warnaar

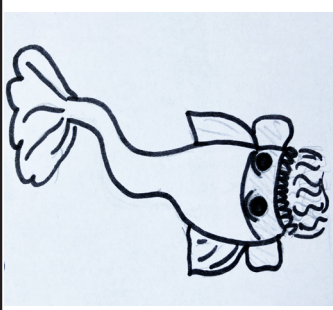

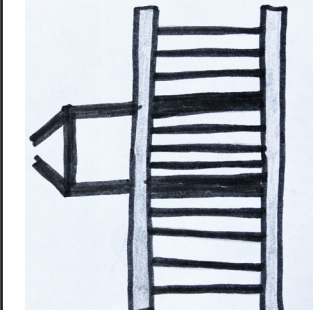
Bijlage 2: Speurblad

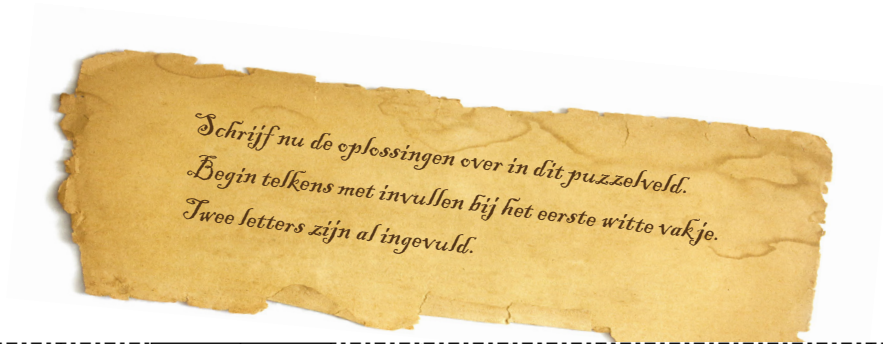
Bij welk nummer vind je het geheimzinnige teken?	Geheimzinnige tekens	Aanwijzing	Oplossing
Nummer:		<p>Loop even naar buiten.</p> <p>Voordat je de kerk betreedt, wees je bewust van deze plek vol oude gebeurtenissen.</p> <p>Onder de engel staat een spreuk die iets vertelt. Wat staat er? Woorden en jaartallen in oud Nederlands en in het</p>	
Nummer:		<p>Op de vloer.</p> <p>Deze Aldersen bracht het licht in huizen, want hij was...</p>	
Nummer:		<p>Onder het boek.</p> <p>Dit prachtige oude boek wordt ondersteund door een goudkleurige...</p>	

Hoi, Steijn hier,
 Op de kaart van de kerk staan nummers. Bij deze nummers vind je in de kerk geheimzinnige tekens. Zoek een nummer op en kijk goed rond: welk teken vind je daar? Gevonden? Schrijf dan het nummer in de linker kolom hieronder, bij het geheimzinnige teken. Lees de aanwijzing die erbij hoort en zet de oplossing in de rechter kolom. Het aantal punten daar verradt het aantal letters.
 Alles gevonden? Bekijk dan snel het puzzelveld!
 Succes!

Bij welk nummer vind je het geheimzinnige teken?	Geheimzinnige tekens	Aanwijzing	Oplossing
Nummer:		<p>Aan een balk. De betekenis van deze markering, een cijfer...</p>	
Nummer:		<p>Aan een paal. Een plek voor giften. Met een teken voor de stad, het Maassluise</p>	
Nummer:		<p>Hoog boven je hoofd. Nu gebogen hout, maar vroeger rook dit naar vis, want het waren...</p>	
Nummer:		<p>Aan een muur. Een gevaarlijk dier op een bijzondere klok...</p>	

Bij welk nummer vind je het geheimzinnige teken?	Geheimzinnige tekens	Aanwijzing	Oplossing
Nummer:		Hoog boven je hoofd, aan een muur. Een schrokkende walvis... Vis die er al heel lang hangt en toch niet stinkt... En onderaan zien we in de verte een Oude Bekende, namelijk...	DE
Nummer:		Aan een balk. Het beroep van De Herder	
Nummer:		Een groot hek. Achter dit hek doe je de laatste opdracht. Dit heet....	

Puzzelveld

1				3	4							
2												
3		6		17			12					
4		16			7							
5				5					18			
6			19									
7		1					15			9		
8					8						10	
9					14					11		
10		2					13					

1	2	3	4	Z	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	V	16	17	18	19	

Bijlage 3: Achtergrondinformatie

Achtergrondinformatie Tachtigjarige Oorlog

Klokhuisachtige NPO-serie van zeven afleveringen over de Tachtigjarige Oorlog:
<https://schooltv.nl/programma/welkom-in-de-80-jarige-oorlog/>

Tachtig jaar oorlog in tachtig seconden (met quiz):
https://quiz.ntr.nl/quiz/start/quiz_id/254

Maassluis

Canon van Maassluis overzicht:

<https://www.canonvannederland.nl/nl/page/31213/canon-van-maassluis>

Canonvenster *Het ontstaan van Maassluis*:

<https://www.canonvannederland.nl/nl/page/31682/het-ontstaan-van-maassluis>

Canon van Maassluis venster Fort op de Schans:

<https://www.canonvannederland.nl/nl/page/31691/fort-op-de-schans>

Canon van Maassluis venster Johannes Fenacolijs (bouw Groote Kerk):

<https://www.canonvannederland.nl/nl/page/31694/johannes-fenacolijs>

Video Groote Kerk Maassluis tijdens Kindermonumentendag 2020

<https://ervaarmaassluis.nl/kmd2020/>

Bijlage 4: Praktische informatie

Wilt u zich opgeven voor een bezoek aan de Grote Kerk, meldt u dan aan via de website van het Cultuurmenu van de Gemeente Maassluis:

<https://www.kiesvoorcultuurmaassluis.nl/maassluis/kies-voor-cultuur/home>

Over de precieze datum en het tijdstip van uw bezoek wordt u tijdig geïnformeerd.

Bezoekadres Grote Kerk:

Grote Kerk Maassluis

Kerkplein 2

3144 EK Maassluis

Telefoon: 06 44488212

E-mail: kostergkmaassluis@gmail.com

Colofon

UITGAVE

Cultuurmenu, Gemeente Maassluis

SAMENSTELLING

In opdracht van Gemeente Maassluis door Kunstgebouw
Concept, tekst en foto cover: Karen de Moor, Kunstgebouw

Met dank aan:

Niek van Namen en Piet Bouterse (Grote Kerk Maassluis)

Gerard van Os (IKC De Westhoek, Maassluis)

Pamela Schokkenbroek (leerkracht) en groep 8 van CBS De Groene Hoek

Jacques Visker (Historische Vereniging Maassluis)

Gertjan van de Velden en Esther van Ee (Gemeente Maassluis)

© Gemeente Maassluis / Grote Kerk Maassluis, september 2021

Dit lesmateriaal is voor Gemeente Maassluis/Cultuurmenu/Grote Kerk Maassluis ontwikkeld door Kunstgebouw, expert in Zuid-Holland voor kunst en cultuur. Niets uit deze lerarenhandleiding mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of andere wijze zonder voorafgaande toestemming van Gemeente Maassluis/Grote Kerk Maassluis.

